

DIALOG (POGOVOR) KOT ŽIVLJENJSKI SLOG

Za pravo življenje kulture dialoga je treba vstopiti v razsežnost pravega sporočanja in sprejemanja ter pravega in pristnega odnosa. Osnova so pomembna čustva: zaupanje, strpnost, empatija, ljubezen in spoštovanje do drugega. Toda ni lahko dobro komunicirati in v nekaterih primerih je celo nemogoče, če smo osredotočeni bolj na odziv in na obrambo lastnega stališča, kot na to, da smo iskreno pripravljeni na pogovor. Potrebna je vaja in pogosto nas nihče ne uči, kako naj pridobimo to osnovno življenjsko usposobljenost.

Namen vaj v tej shemi je, da ponudimo otrokom možnost za razmišljanje in vadenje nekaterih usposobljenosti, ki pomagajo spreminjati lasten način komuniciranja in ustvarjanja odnosa z drugimi (glej tudi cilje posameznih aktivnosti). Tako trenirajo z namenom, da pogovor (dialog) postane njihov življenjski slog.

Vprašalnik za vrednotenje

Vprašalnik, ki je pred vami, pomaga otrokom ovrednotiti svoje zmožnosti dialoga in komunikacije, spoštovali bomo zasebnost, kajti rezultati ne bodo podeljeni niti s skupino niti z animatorjem.

Smernice za izpolnjevanje vprašalnika

Vsak član skupine prejme shemo, voditelj pojasni, da je to popolnoma anonimna shema, ki je na koncu ne bodo morali izročiti; otroci sami bodo izračunali točke za vrednotenje.

Morebitne nejasne izraze je treba razložiti pred začetkom izpolnjevanja.

Povedati je treba, koliko časa imajo na razpolago: ne več kot *10 minut*.

SHEMA ZA SAMOOCENJEVANJE ZMOŽNOSTI POGOVARA

Objektivno ovrednoti svojo raven v spodaj navedenih sposobnostih. Pri tem uporabi tole lestvico:

5 = izjemno; 4 = dobro; 3 = zadovoljivo; 2 = nezadostno; 1 = slabo.

1	Z zanimanjem poslušam zorni kot drugih ljudi	
2	Ostanem miren/a in se ne odzovem negativno (se razjezim, odidem, utihnem ...) med težkim pogovorom z različnimi mišljenji	
3	Trudim se uporabljati besede, ki so razumljive poslušalcu, četudi pripada drugi kulturi ali govori drugi jezik	
4	Trudim se razumeti to, kar hočejo drugi povedati; postavljam vprašanja, da bi bolje razumel, ko mi ni kaj jasno	
5	Vzpostavljam odnose tudi z ljudmi zunaj svoje družine ali kroga prijateljev	
6	Trudim se izraziti svojo identiteto (izkušnje življenja in vere, prepričanja, vrednote), ne da bi se vsiljeval/a; tako lahko drugi sprejme in razume	
7	Vem, da je v pogovoru z drugim pomembno prepoznati svoja čustva in čustva drugega	
8	Poskušam se poistiti z okoliščinami drugih, da bi razumel/a njihove potrebe in nujnosti	

Smernice za samoocenjevanje

Točke se seštevajo po 4 kategorijah v spodnji shemi, ki se projicirajo po skupinah, da bi lahko vsak izračunal svoje točke.

- A. **ZMOŽNOST POSLUŠANJA IN HOTETI SPOZNATI DRUGEGA**, da bi odkril njegovo življenje, ideale, kulturo, občutljivost (1. in 4. vprašanje)
- B. **PODELJEVATI VSEBINO, IZKUŠNJE SVOJEGA ŽIVLJENJA**, svoje vrednote in ideale (3. in 6. vprašanje)
- C. **USTVARJATI ODNOS Z DRUGIMI** v spoštovanju, občutljivosti, čislanju, zmožnosti pojasnjevanja v konfliktu ali različnih stališčih (2. in 5. vprašanje)
- D. **EMPATIČNA ZMOŽNOST**, postaviti se v sozvočje z drugimi, sprejeti jih v njihovi različnosti (7. in 8. vprašanje)

Pojasnimo lahko pomen štirih glasov, ustavimo se predvsem pri:

- kategorija C: je najbolj zahtevna, ker ne govori samo o zmožnosti komunikacije, ampak o zmožnosti odnosa z drugimi v življenju v skupnosti
- kategorija D: predstavlja zmožnost, ki pomaga ustvarjati sozvočje z drugimi, tako da ostajamo zvesti lastni identiteti.

Razlaga točk za vsako kategorijo:

od 10 do 7 → **Cilj je blizu!!** Odprt si do drugih in znaš vzpostavljati dober pogovor z osebami, ki so drugačne od tebe. Ohranaj svoje zmožnosti prožne!

od 6 do 4 → **Še nekaj sprinta!!** Poznaš pomembnost pogovora za to, da bi se uresničil v življenju, vendar moraš delati na nekaterih zmožnostih. Pogumno nadaljuj!

Manj kot 4 → **Ne ustavlja se!!** Imaš nekaj težav pri vzpostavljanju dialoga z ljudmi, ki so drugačni od tebe. Začni v vsakdanu tako, da bolj poslušáš osebe ob sebi in da jim poveš kaj o svojem življenju. Za doseg cilja je treba trenirati!

Predlagajmo kratko izmenjavo med otroki o učinku testa in kakšne misli so se rodile.

Lahko v skupini opravimo eno od vaj, da bi vadili nekatere zmožnosti pogovora. Predlagamo dve vaji iz kategorij B in D.

1. Dajati sebe (predviden čas: 30 m.)

Namen: pomaga, da se nekdo začne odpirati drugim in da prepozna, kako pomembno je sporočiti globoko in pristno za ustvarjanje trdnih in zadovoljivih odnosov.

Potek: Vsak otrok izbere člana skupine, ki ga najmanj pozna. Tako oblikovani pari se porazdelijo po sobi v primerni razdalji, da ne bi motili drug drugega. Vsak par določi, kdo je A in kdo B.

Prvi del: Vsi A se predstavijo B, da bi jih spoznali. Povedati je treba: »Imate 5 minut, da se predstavite svojemu tovarišu čim bolj popolno v času, ki ga imate na razpolago. Izberite novice ali teme, ki se vam zdijo najbolj primerne.« B dobijo nalogo, da zelo pozorno poslušajo besede A-jev, ne da bi jih prekinjali, opogumljajo jih z zanimanjem in vključenostjo. (Čas: 5 m.) Po petih minutah se vloge zamenjajo: B se predstavi in A poslušá. (zopet 5 m.)

Drugi del: Voditelj napiše na tablo nekaj besed, o katerih mora vsak osebno razmišljati.

Kako se je drugi predstavil meni?

- Prenesel mi je v glavnem **informacije**: kje živi, kdo so člani njegove družine, starost, uporabljena prevozna sredstva ...
- Govoril je o pomembnih **odnosih** v svojem življenju: kdo so njegovi prijatelji, osebe, ki so zanj vzor, kakšen odnos ima z njimi ...
- Sporočil mi je to, **kar je zanj pomembno in kar daje smisel njegovemu življenju**: kakšna prepričanja ima, tudi verska, svoje ideale, osnovne vrednote, sanje za prihodnost ...

Je sporočil predvsem

- to, kar ima?
- to, kar dela?
- to, kar je in kar ljubi?

Animator pregleda različne točke, ne opozori samo na to, kaj je tovariš povedal, ampak predvsem na to, kar ni povedal:

- Zakaj se je raje predstavil samo na splošno?
- Kaj mu je onemogočilo, da bi me res pritegnil v svoje življenje?
- Kako to, da ni ničesar povedal o svojih sanjah in pomembnih stvareh, ki jih hoče doseči v življenju?

Tu se vprašanje obrne na glavo, dotakne se bistva: **In ti, kako si se predstavil tovarišu? Preglej tabelo ob misli na svoj govor.**

Zdaj si A in B izmenjata komentarje in misli o teh vprašanjih (5 m.)

Če kdo želi, lahko na koncu pove na glas svoja opažanja:

- Si med vajo razumel kaj novega in bi rad to podelil z vsemi?
- Kdaj ali s kom se ti čez dan dogaja, da se pogovarjaš na način, da govori s srcem in podeliš z drugim čustva, načrte, za tvoje življenje pomembne vrednote? Kaj je osnova teh odnosov?
- Zakaj je pomembno uspeli govoriti na tak način s čim več ljudmi? Kakšne prednosti ali morebitne slabosti vidiš v tem?

Iziti iz svojega zornega kota in sprejeti zorni kot drugega (predviden čas 30 min.)

Namen: vaja v empatiji in zmožnosti ustvariti sozvočje z drugimi

Potek:

Prvi del. Sedijo v krogu, vsak otrok ima papir in pisalo. Na kratko naj napišejo na nepodpisan papir – ki ga bodo izročili – *najpomembnejši problem, s katerim se srečajo, ko začnejo pogovor z nekom, ki je drugačen od njih (v kulturi, prepričanju, starosti ...)*

Poberemo liste, jih pomešamo in jih razdelimo, kakor naleti: vsak prejme *problem nekoga drugega*. Povedati: če slučajno nekdo prejme svoj list, bo samo on to vedel: za druge ima v rokah drugačen problem od tistega, ki ga je napisal.

Drugi del: Pojasniti nadaljevanje: »Problem, ki si ga prejel, je postal tvoj. Pozorno ga preberi, ker moraš drugim govoriti o njem podrobno, veliko več kot je napisano na listu. Drugi lahko postavijo vprašanja, da bi bolje razumeli in ti moraš odgovoriti. Potem se bodo potrudili, da bi ti dali dobre nasvete.«

Če je skupina velika in ne morejo govoriti vsi, pokličemo nekaj otrok, ki bodo opravili to vajo ali pa razdelimo veliko skupino na nekaj podskupin (dobro je, da je v vsaki podskupini animator).

Tretji del: Kdor je napisal na listek svoj problem, oceni od 1 do 10 učinkovitost predstavitve njegovega problema in nasvetov skupine. Pojasni, zakaj taka ocena. To bo pokazalo, koliko je bila skupina "empatična", to je, zmožna postaviti se v kožo drugih.

Opomba: Opozoriti ocenjevalca, naj ne govori podrobnosti problema in ne o tistem, ki se je postavil v kožo drugega, da ostane vse anonimno in v spoštovanju zasebnosti.

Sledi lahko vodeno razmišljanje ob nekaterih vprašanjih, ki spodbujajo izmenjavo med otroki o pomembnosti empatije, o ovirah in prednostih pri izvajanju te zmožnosti.

Sklepi, ki jih lahko poudarimo na koncu v pogovoru z otroki

Prehod od vaje do "sklepov", ki vam jih na kratko predlagamo, je vedno zelo delikaten. Tvegamo lahko, da sta pogovor in primerjava lepa in na koncu sklepi niso usklajeni. Treba je najti dobro povezavo, ki poudari rezultate otrok in doda ter poglobi to, kar so odkrili v predhodnih aktivnostih.

- Zmožnost živeti v pogovoru z drugimi je pridobitev in do nje ne pridemo zlahka, vendar je možno priti. V današnji družbi je dialog prava nuja; postati bi moral naš stalni slog življenja.
- Govoriti o dialogu pomeni govoriti o človeku, ki je edini med živimi bitji zmožen vstopiti v pogovor s samim seboj, z drugimi in z Bogom. V pogovoru se dve ali več prvin povežejo, postanejo v medsebojnosti dar lastne identitete, kar pomeni dar lastnega pogleda na stvari in na življenje. Drugi – vsak drugi človek od starša do prijatelja, rojaka ali tujca – vedno prinaša drugačno perspektivno, ki ni moja, kajti vsak izmed nas ima enkratno osebnost in zgodbo.
- Bolj bomo uspeli vzpostavljati dialog in sodelovati, bolj bomo širili naša mnenja in naš zorni kot in se postavljali tudi v zorni kot drugih. Osebe z isto kulturo ne bi smele biti nikoli zaprte vase – če se to zgodi, nazadujejo –, pač pa so poklicane, da se srečujejo z drugimi kulturami in ustvarjajo nekaj novega.
- Zmožnost pogovora vključuje različne stopnje strokovnosti, kot je zmožnost sprejemanja in sporočanja. Tako lahko povzamemo glavne zmožnosti (poglej tudi tabelo za začetni test):
 - zmožnost poslušanja in želja spoznati drugega
 - poznati sebe in sposobnost "dajanja sebe" drugim
 - zmožnost ustvarjanja odnosa z drugimi
 - empatična zmožnost, zmožnost sozvočja z drugimi
- Ko govorimo o dialogu z drugimi kulturami, moramo v to definicijo vključiti posameznike in skupnosti, ki so drugačne od nas, tako imenovane 'druge'. Obstajajo namreč kulture z zemljepisnimi in antropološkimi koreninami, a tudi različne cerkvene in verske kulture, potem so kulture, kakor je kultura mladih, ki je drugačna od kulture odraslih, laična kultura itn.
- Vzpostavljanje dialoga na tak način vodi v odkrivanje in spoštovanje drugih kultur, da rastemo kot ljudje z razsežnostjo sveta, ki znajo odkrivati zaklade drugih in dajati lastne zaklade vsem